
NEW MEDIA IN ENCOURAGING READING SKILLS AND STUDENTS' HABITS IN CLASSROOM TEACHING

Lejla Selimović-Erdić

University of Sarajevo, Faculty of Educational Sciences, Bosnia and Herzegovina,

l.selimovic.erdic@pf.unsa.ba

Abstract: The teaching of mother language and literature in primary schools is generally conducted in a traditional way. In traditional teaching, the method of presentation prevails, the most commonly used teaching method in the teaching process. Here the teacher is the transmitter of knowledge, he or she transmits ready-made scientific truths to the students, and the student remembers and reproduces them. It is clear that this type of teaching cannot satisfy the needs of modern society, ie. in this way, student skills, freedom of thought, and creative thinking and preparation for lifelong learning cannot be developed. On the other hand, the modern age in which we are witnessing rapid technological progress and modernization has greatly contributed to teachers attempts in various ways to modernize and innovate, and thus raise the quality of teaching to a higher level. The student is no longer just a passive observer, but an active participant in the process of teaching, who participates in the preparation, realization and evaluation of teaching situations. The curriculum for primary school prescribes literary works that students should read in a certain period of time and thus develop reading competencies. Reading is considered very important for the forming of ones personality and general literacy, because students expand their vocabulary, awaken imagination and creativity, develop the skill of expression, learn about different cultures, languages and customs and more fully experience themselves and the world around them. Reading material should actually be a means of encouraging reading and developing reading habits and love for reading. However, it usually isn't. Students are less and less interested in reading, and are increasingly resorting to retold reading reports on the Internet. They spend most of their free time with computers, smartphones, games and social networks, so it is not surprising that new media are considered as the biggest enemy of books and reading. On the other hand, new media are precisely those that can serve as an excellent stimulus for students to read, and at the same time provide teachers with the opportunity to improve the quality of the teaching process and thus provide two-way communication with students. Some of the obstacles that arise when it comes to the use of new technologies in teaching are certainly: non-functional space, poorly equipped classrooms, insufficient education of teaching staff, etc. While today's students handle computers, tablets and smartphones with ease from an early age, teachers find it somewhat more difficult to cope with the challenges of the modern age. In order to keep up with the times and challenges that the new age brings almost every day, it is necessary to follow technological innovations, to further improve and constantly work on developing their digital competencies. The aim of this paper is to point out the possibility of applying new media in reading classes in the processing of literary works and the positive aspects of their application in encouraging reading skills and students' practices in the classroom.

Keywords: new media, reading assignments, reading, reading habits

NOVI MEDIJI U POTICANJU ČITATELJSKIH VJEŠTINA I NAVIKA UČENIKA U RAZREDNOJ NASTAVI

Lejla Selimović-Erdić

Univerzitet u Sarajevu, Pedagoški fakultet, Bosna i Herecegovina, l.selimovic.erdic@pf.unsa.ba

Rezime: Nastava maternjeg jezika i književnosti u osnovnim školama uglavnom se izvodi na tradicionalan način. U tradicionalnoj nastavi prevladava metod izlaganja, najčešće korišteni nastavni metod u nastavnom procesu. Ovdje je nastavnik/učitelj prenositelj znanja, on učenicima prenosi gotove naučne istine, a učenik ih pamti i reproducira. Jasno je da ovakav vid nastave ne može zadovoljiti potrebe modernog društva, tj. na taj način se ne mogu razviti učeničke vještine, slobodno i stvaralačko mišljenje i pripremanje za cjeloživotno učenje. S druge strane, savremeno doba u kojem svjedočimo brzom tehnološkom napretku i modernizaciji itekako je doprinijelo da nastavnici/učitelji na razne načine nastoje osavremeniti i inovirati, te na taj način podići kvalitet nastave na jedan viši nivo. Učenik više nije samo pasivni posmatrač, nego aktivni učesnik u nastavi koji učestvuje u pripremi, ostvarivanju i vrednovanju nastavnih situacija. Nastavnim planom i programom za osnovnu školu propisana su književna djela koja bi učenici trebali pročitati u određenom vremenskom periodu te na taj način razvijati čitateljske kompetencije. Čitanje se smatra veoma bitnim za formiranje ličnosti i opće pismenosti, jer učenici čitanjem proširuju svoj vokabular, bude

maštu i kreativnost, razvijaju vještinu izražavanja, upoznaju različite kulture, jezike i običaje te potpunije doživljavaju sebe i svijet oko sebe. Lektira bi zapravo trebala biti sredstvo poticanja čitanja i razvijanja čitateljskih navika i ljubavi prema čitanju. Međutim, ona to najčešće nije. Učenici su sve manje zainteresirani za čitanje, a sve češće pribjegavaju prepričanim lektirama na internetu. Većinu slobodnog vremena provode uz računare, pametne telefone, igrice i društvene mreže pa nije čudno da se upravo novi mediji smatraju najvećim neprijateljem knjige i čitanja. S druge strane, novi mediji su upravo ti koji mogu poslužiti učenicima kao izvrstan poticaj za čitanje, a istovremeno pružiti nastavnicima/učiteljima mogućnost za poboljšanje kvaliteta nastavnog procesa i tako obezbijediti dvostranu komunikaciju s učenicima. Neke od prepreka koje se javljaju kada je riječ o upotrebi novih tehnologija u nastavi svakako su: nefunkcionalan prostor, neopremljenost učionica, nedovoljna educiranost nastavnog osoblja i sl. Dok današnji učenici od najranije dobi s lakoćom rukuju računarima, tabletima i pametnim telefonima, nastavnici/učitelji se nešto teže nose s izazovima savremenog doba. Kako bi bili u korak s vremenom i izazovima koje novo doba skoro pa svakodnevno donosi, neophodno je da prate tehnološke novitete, da se dodatno usavršavaju i konstantno rade na razvijanju svojih digitalnih kompetencija. Cilj ovog rada je ukazati na mogućnost primjene novih medija na časovima lektire pri obradi književnih djela te na pozitivne strane njihove primjene u poticanju čitateljskih vještina i navika učenika u razrednoj nastavi.

Ključne riječi: novi mediji, lektira, čitanje, čitalačke navike

Jezik je sistem glasovnih znakova koji služi za sporazumijevanje i izražavanje i koji se ostvaruje različitim jezičkim djelatnostima. U svakom jeziku postoje četiri osnovne jezičke djelatnosti, a to su: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. Slušanje i govorenje urođene su djelatnosti koje se usvajaju spontano, dok su pisanje i čitanje složene jezičke djelatnosti koje se razvijaju u školskoj dobi. Mi ćemo u ovom radu prvenstveno govoriti o važnosti čitanja i mogućnostima poticanja čitateljskih vještina i navika učenika u razrednoj nastavi.

Čitanje je najstariji oblik čovjekove kulturne djelatnosti, temeljno sredstvo obrazovanja i spoznavanja svijeta. Čitanje je komunikacijski proces u kojem je tekst prenositelj poruka, a čitatelj primatelj poruka. Čitanje je spoznajna djelatnost u kojoj čitalac očituje svoje recepcijske i kognitivne mogućnosti (Pedagoška enciklopedija 1, 1989: 85).

Da bi dijete naučilo čitati, potrebno je da prvo savlada predčitalačke vještine koje se razvijaju od najranije dobi: uredan govorno-jezički razvoj; fonološka (fonemska) svjesnost; vizualna percepcija i diskriminacija; grafomotorika i crtež. Istraživanja su pokazala da je za djetetov uspjeh u učenju čitanja važnija fonemska svjesnost nego njegova inteligencija, razvijenost govora, širina rječnika, pripremljenost za čitanje ili logičko mišljenje (Puffaff, 2009; prema Čudina-Obradović, 2014: 117). Od iznimne je važnosti već u predškolskoj dobi kod djece probuditi ljubav prema slikovnicama, bajkama, pričama i pjesmicama te na taj način poticati njihovu maštu, kreativnost i jezički razvoj; razvijati pažnju, pamćenje, logičko zaključivanje; motivirati ih za čitanje i pomoći im da stvore navike za čitanje u daljnjem životu. U toku ranog i predškolskog razvoja ključnu ulogu u tome imaju roditelji i odgajatelji, a nakon što dijete krene u školu tu ulogu preuzimaju učitelji i od njihovog pristupa i načina rada u mnogome zavisi stvaranje čitateljskih interesa, navika i kulture čitanja. Glavni zadatak učitelja je da kvalitetno i na različite načine približe književnu riječ učenicima. Naglašavajući važnost učiteljevog pristupa prema čitanju, Lazzarich i Čančar (2020: 153) navode da se kod učenika izgrađuju čitateljski interesi i da oni pokazuju zanimanje za određene sadržaje i tematiku, razvijaju kulturu čitanja i stvaraju naviku čitanja tek onda kada i sam učitelj gaji ljubav prema knjizi i čita iz užitka te navedeno pokazuje i prenosi na učenike. Lektira, odnosno „književna djela za samostalno čitanje kod kuće uključena u nastavni program“ (Rosandić: 2005: 50), izuzetno je važan dio nastave književnosti. Nastava lektire trebala bi omogućiti učenicima da već od prvog razreda osnovne škole dožive radost čitanja i razviju ljubav prema pisanoj riječi. Međutim, slaba zainteresiranost za čitanje i nedovoljna uključenost učenika u nastavu lektire postaju sve veći problem s kojim se susreću učitelji već u nižim razredima osnovne škole. Učenicima je obavezna lektira nezanimljiva i nerado je čitaju. Najčešće je vežu uz nešto što moraju pročitati radi bolje ocjene, a sam proces čitanja smatraju gubitkom vremena. Iz ovog razloga se pred učitelje danas, više nego ikad prije, postavlja težak zadatak – učenicima približiti knjigu i čitanje na što zanimljiviji i njihovom uzrastu primjereniji način.

Brojni su razlozi iz kojih učenici uz lektiru vežu negativne konotacije: preopterećenost drugim školskim obavezama, neprimjerenost lektirnog popisa književnih djela, nezanimljivost sadržaja, loše čitalačke navike i slično, a jedan od ključnih razloga svakako leži u činjenici da se lektiri ne pristupa na kreativan i maštovit način kako bi se učenici na zabavan i nešto drugačiji način motivirali za daljne čitanje. Primjećujemo tako da se djela najčešće analiziraju tako što se od učenika traži da pišu informacije o djelu kao što su: mjesto radnje, vrijeme radnje, glavni likovi, sporedni likovi, bilješka o piscu, kratak sadržaj djela itd. Jasno je da učenici nisu u mogućnosti na ovaj način izraziti vlastiti doživljaj i samostalno donositi zaključke. Zapostavljen je samostalni rad učenika, istraživanje i problemsko učenje. Osim toga, često se i sami učitelji zapitaju da li su učenici zaista pročitali djelo ili su tražene informacije prepisali s

internetskih portala ili vodiča za lektiru.

Današnja nastava lektire uglavnom se svodi na tradicionalne metodičke postupke koji najčešće uključuju provjeravanje pročitanoosti kako bi nastavnici otkrili je li učenik uistinu pročitao djelo, a pritom se postavljaju uglavnom besmislena pitanja i provjeravaju detalji koji služe samo kako bi se potencijalno razotkrili oni učenici koji nisu čitali (Jerkin, 2012: 114).

Jasno je da bi obrada lektire trebala biti savremenija i zanimljivija kako bi se učenici što više zainteresirali za čitanje djela koja se obrađuju na nastavi. Potrebno je prevazići tradicionalni pristup u kome dominira učitelj ili nastavnik i postaviti učenika u centar proces učenja. Tek onda kada se učenicima lektira približi na kreativan, zabavan i maštovit način, oni će je prestati posmatrati isključivo kao školsku obavezu. Ključnu ulogu u tome igraju učitelji i nastavnici koji prije svega moraju biti spremni na kontinuirano usavršavanje kako bi tradicionalnu nastavu uspješno zamijenili savremenom nastavom koja zasigurno više odgovara potrebama današnjih učenika.

Ubrzan razvoj komunikacijske i informacijske tehnologije do kojeg dolazi krajem 20. i početkom 21. stoljeća itekako je uticao na način poučavanja i učenja.

U savremenoj pedagoškoj teoriji i praksi pojam tehnologije se vezuje unapređenje nastavnog rada, podizanje efikasnosti obrazovnog procesa i pronalaženje novih i racionalnijih nastavnih metoda i oblika rada. Znači, on obuhvata organizaciju nastavnog rada, primjenu naučnih saznanja u procesu učenja, što podrazumijeva da nastavnici moraju ovladati tehnologijom izvođenja nastave. Nastava nije monolog ili u najboljem slučaju dijalog između jednog „sveznajućeg“ nastavnika i učenika kojemu se u porcijama dijeli znanje. Toj konvencionalnoj nastavi je ipak istekao rok upotrebe (Damjanović, 2003: 81).

Govoreći o ovom fenomenu, Matijević i Topolovčan (2017) navode kako je u posljednjih nekoliko desetljeća didaktički trokut dodavanjem četvrtog elementa zapravo proširen na didaktički četverokut. Na postojeća tri elementa nastave (učenik, učitelj i nastavni sadržaj) dodat je i četvrti – tehnika i/ili tehnologija. Velika digitalna komunikološka revolucija, kako je ovi autori nazivaju, nudi drugačija rješenja od štampane knjige pa se i sami učitelji moraju pripremiti za nove načine učenja i nešto drugačiju ulogu u nastavi. Oni nipošto ne bi smjeli izbjegavati savremene tehnologije, nego upravo suprotno – potrebno je da shvate da je prilagodba novim medijima neizbježna i da pronađu najbolji način kako da ih povežu s nastavnim procesom i iskoriste sve pozitivne efekte koje oni pružaju, imajući u vidu sposobnosti, interesovanja i tip učenja svakog pojedinačnog učenika.

U razvijenim zemljama primena novih medijskih tehnologija je sastavni i neizostavni deo procesa formalnog obrazovanja, počev od predškolskog pa sve do univerzitskog nivoa. Na našim prostorima još uvek nije došlo do adekvatnog pozicioniranja novih medija u procesu školovanja, mada su učinjeni značajni koraci na nivou osnovnog, srednjeg i visokoškolskog sistema (Stanisavljević Petrović&Pavlović: 2017: 7).

Danas kada su nam, više nego ikada prije, informacije dostupne na svakom koraku na neki način bi se moglo zaključiti da djeca čitaju više nego ranije, a tekstovi koje čitaju, kako navodi Gabelica (2012), pretežno su novinski članci, informativni i zabavni tekstovi i blogovi. Djeca su aktivni primatelji sadržaja i potrebno je da prije svega budu medijski pismena kako bi pravilno koristili medije i shvatili važnost medija u njihovom svakodnevnom životu, a satim time i u obrazovnom sistemu (usp. Labaš&Marinčić: 2018). S obzirom da većinu svog slobodnog vremena provode uz pametne telefone, laptose, računare, tablete i slično te da je čitanje zamijenjeno društvenim mrežama, video igricama, serijama ili filmovima, nije ni čudno da se upravo novi mediji smatraju jednim od glavnih uzroka krize čitanja. Govoreći o krizi čitanja kao o pedagoškom, a potom i o kulturološkom i opštedruštvenom problemu, autori Dragić i Jorgić (2019) kao jedan od glavnih uzroka konstantnog opadanja interesa za čitanje vide u naprednim tehničko-tehnološkim sredstvima (TV, mobilni telefoni, računari, video produkcija, internet i drugo). Ott Franolić, kako navode Lazzarich i Čančar (2020), također naglašava da digitalni sadržaji ometaju i slabe koncentraciju učenika i da ih navikavaju na površno „skeniranje“ sadržaja. Međutim, kada uzmemo u obzir koliko djeca zapravo vole nove medije (tekst, slika, zvuk i film integrisani u jedinstven sistem) i uživaju koristeći ih, ne preostaje nam ništa drugo nego da ih na najbolji način iskoristimo u svrhu povećanja postotka motiviranosti djece za čitanje. Cilj upotrebe novih medija kao dopunskog sredstva na časovima lektire je obrada lektirnih djela na nešto drugačiji, inovativniji i učenicima primjereniji način.

Zahvaljujući brzom i intenzivnom razvoju tehnologije i njenom neminovnom uticaju na vaspitno-obrazovni proces, tehnologija koja se može primijeniti u nastavi je raznovrsna i obuhvata korištenje raznih digitalnih uređaja kao što su: računari, laptopi, pametni telefoni, tablet računari, interaktivne table, elektronske igračke, čitači elektronskih knjiga i sl. Iako nešto rjeđe nego ranije, osim ovih, u upotrebi su i neki stariji analogni uređaji kao što su CD *playeri*, grafoskopi, projektori i televizori. Autori Rečicki i Girtner (2002) navode da se računar zbog svoje snage i

plastičnosti najprije nametnuo kao pomoćno sredstvo u nastavi, što ne znači nužno i smanjenje socijalnih kontakata ili dehumanizaciju školske nastave, nego upravo suprotno – rad na računaru podstiče međusobnu komunikaciju učenika, jer djeca najčešće sjedaju pred računar u grupi od njih dvoje-troje i takvim načinom rada postižu bolje rezultate i stiču šira znanja nego kada rade samostalno (usp. Rečicki&Girtner, 2002: 181). Kao prednosti korištenja umreženih računara u nastavne svrhe navode: interaktivnost; mogućnost prenošenja bilo kakvog tipa informacija, mogućnost predstavljanja informacija u različitim vidovima, mogućnost prikazivanja ideja dinamičkim i živim simulacijama umjesto statičkog prikazivanja, pogodnost modelizacije računara; pristup putem mreže nekoj vrsti „univerzale biblioteke“ itd. (usp. Rečicki&Girtner, 2002: 165). Pored računara, uređaji koji su među učenicima zbog svoje atraktivnosti sigurno najpopularniji su mobilni telefoni. Uz pomoć novih telefona i interneta danas je svaki učenik u mogućnosti u najbržem mogućem roku doći do sadržaja koji ga zanima. Iako su mobilni telefoni uređaji na koje učitelji gledaju isključivo kao neprijatelje nastave i nešto što ometa koncentraciju i učenika i učitelja, nastavna praksa na Zapadu ustanovila je da mobilni uređaji mogu ipak imati pozitivan efekat na učenje (usp. Kojčić, 2012: 101).

Nakon što odaberu uređaj koji će koristiti u nastavnom procesu, za učitelje/nastavnike je jako bitno da naprave i pažljiv odabir alata i programa koji će te digitalne uređaje učiniti korisnim i omogućiti stvaranje digitalnih nastavnih materijala koji će biti od pomoći svim učenicima. Tako je na *online* edukativnoj platformi za učitelje/nastavnike i učenike *Glogster EDU* omogućena upotreba digitalnih edukativnih sadržaja i alata za izradu interaktivnih plakata na kojima se mogu koristiti crteži, fotografije, tekstovi, muzika, videozapisi i sl. Učenici na taj način mogu samostalno izraditi *online* multimedijalne plakate koji će sadržavati naslovnicu lektirnog djela, podatke o piscu, glavnim likovima, kratki sadržaj i sl. Ono što je još zanimljivo je da učenici sada zajedno mogu stvarati sadržaj uz pomoć alata koji ih uspješno potiču na saradnju (npr. *Scribblar, Convore, Piratepad* itd.). Danas su nam dostupni i brojni besplatni alati (*WriteReader, Picture Book Maker, Book Creator, My Storybook* i dr.) koji učenicima omogućavaju samostalno kreiranje multimedijalnih e-knjiga ili kratkih priča (ali i za prepričavanje pročitano djela), kao i jednostavni programi za kreiranje vlastitih zvučnih priča: *Audacity, WavePad Audio Editor, Ocenaudio* i dr. Interaktivne priče, također, pružaju učenicima brojne mogućnosti za istraživanje i razvijanje kreativnosti i mašte, a učitelji/nastavnici korištenjem raznih jednostavnih alata (*Twine, Storybird*) danas mogu i sami izrađivati interaktivne i nelinearne digitalne priče. Osim toga, postoji i mogućnost izrade obrazovne društvene mreže uz pomoć sljedećih alata: *Edmodo, Mahara, Sclipo* i sl. S obzirom da su djeca uglavnom ljubitelji kvizova, nailazimo i na mnogobrojne alate za izradu testova znanja i kvizova kojima se može provjeriti da li su učenici pročitali djelo i koliko razumiju sadržaj djela (*QuizYourFriends, QedocQuizMaker, Kahoot, Hot Potatoes*). Tako je uz pomoć *QuizYourFriends* alata moguće napraviti kviz u obliku abc pitanja iz određenog lektirnog djela. Nakon što učenici provjere svoje znanje o određenoj lektiri, mogu i samostalno kreirati kviz i podijeliti ga s drugim učenicima. Također, u prethodnom dogovoru s roditeljima, učenici na čas lektire mogu donijeti svoje mobilne telefone i pomoću zadanog koda učestvovati u kvizu. Nakon objavljenih rezultata za cijeli razred s učiteljima razgovaraju o eventualnim nejasnoćama i netačnim odgovorima. Alati koji omogućavaju izradu stripova također se mogu uspješno primjenjivati na časovima lektire. Jedan od najpoznatijih svakako je *Pixton* koji učenicima omogućava da na vizualan način prikažu određene dijelove lektirnog djela koje su pročitali.

Kao što nam je već svima jasno, čitanje više nije vezano isključivo za štampani tekst s obzirom da elektronske knjige sve više zamjenjuju papirne i sada ih je moguće čitati na računarima, raznim e-čitačima (*Kindle, Kobo, Nook*), tabletima, pa i na mobilnim uređajima. One sadrže sve što sadrži i štampana knjiga, samo što su tehnološki prilagođene prenosu putem CD-a, DVD-a, USB-a ili su postavljene na neku internetsku platformu s koje ih može preuzeti bilo ko koga taj sadržaj zanima. E-knjiga zapravo je elektronski ekvivalent štampanoj knjizi (usp. Matijević&Topolovčan, 2017: 88). Čitajući knjige na e-čitačima, djeca istovremeno čitaju, slušaju i dodirom oživljavaju ilustracije. Prednosti korištenja e-knjiga su sljedeće: lakša i brža dostupnost; mogućnost pretraživanja u tekstu po ključnim riječima; olakšano čitanje slabovidnim osobama i osobama s poteškoćama u čitanju; ekonomska i ekološka prihvatljivost; mogućnost prilagođavanja veličine slova, boje i osvjetljenja pozadine; zanimljive su i privlačne jer često sadrže i multimedijiski sadržaj i sl. E-knjige, s druge strane, imaju i neke nedostatke, a to su: drugačiji doživljaj čitanja (nedostatak osjećaja pod prstima prilikom listanja); nepouzdanost dugoročnog čuvanja; previsoka cijena knjiga i uređaja za čitanje, preopterećenost i zamor očiju kod dužeg čitanja; nedostatak knjiga na našem jeziku i sl. Za razliku od Hrvatske gdje je e-lektira besplatna i dostupna svim učenicima zahvaljujući projektu „eLektire“, u našim školama ona još uvijek nije zastupljena. S obzirom da se e-knjige sve više upotrebljavaju u obrazovnim ustanovama u cijelom svijetu, sigurno je da bi država trebala početi ulagati kako u proces digitalizacije tako i u edukaciju učitelja, modernizaciju učionica i opremanje informatičkom opremom. Osim e-knjiga, na internetu danas možemo pronaći i brojne audio knjige (npr. Pinokio, Grimmove bajke, Ježeva kućica itd.) koje učenici mogu slušati preko ugrađenog *playera* ili preuzeti na svoje računare, tablete ili mobitele. U posljednje vrijeme knjige proširene stvarnosti (engl. *augmented reality* – AR) počele su dobijati na popularnosti, naročito kada

su izdavači uvidjeli da one poput magneta privlače mlađe čitatelje. U početku su ovakve knjige služile isključivo za zabavu, ali se vrlo brzo ispostavilo da one mogu biti i koristan obrazovni alat. Nakon što učenici instaliraju odgovarajući program, otkrivaju svijet skrivenih digitalnih animacija i ilustracija, što im svakako može pomoći da bolje shvate knjigu koju čitaju. Kada govorimo o poticanju čitanja i razvijanju ljubavi prema knjizi na kreativan način, neizostavno je spomenuti knjigu *Kreativni pristup lektiri* (2017), autorica Marine Gabelica i Dubravke Težak, koja nam, između ostalog, donosi metodičke principe i novi model obrade lektire koji ima za cilj osavremenjavanje tradicionalne nastave lektire. Kao jedan od načina autorice navode i upotrebu digitalnih medija, s posebnim naglaskom na interaktivne i zvučne priče, zvučni pejzaž (engl. *soundscape*), pričanje u slikama, interaktivne lektirne kvizove itd. Zvučni pejzaž naprimjer na časovima lektire možemo koristiti kako bismo stvorili ugođaj koji nam je potreban za neko lektirno djelo (možemo npr. snimiti zvuk padanja kiše, šuštanja lišća ili puhanje vjetra kako bismo stvorili jesenju atmosferu i učenicima omogućili dublji doživljaj određenog djela). Još jedan od sjajnih načina za poticanje interesa za čitanje, a koji je uvijek dobro prihvaćen od strane učenika, svakako je film. Danas postoji mnoštvo filmova koji su snimljeni prema nekoj knjizi pa tako učenicima možemo ponuditi film koji je umjetnički relevantan i prikladan uzrastu učenika te na taj način razbiti monotoniju nastavnog časa i istovremeno im pružiti izvrstan poticaj za čitanje knjige koja je na popisu lektirnih djela, a prema kojoj je taj film nastao.

Nakon što smo naveli neke od mogućnosti i prednosti korištenja novih medija u nastavi, trebamo svakako uzeti u obzir da postoje i određeni rizici (prekomjerna upotreba, zavisnost, izloženost neprimjerenim sadržajima, izloženost netačnim i nepouzdanim informacijama, digitalno nasilje, zloupotreba ličnih podataka) korištenja novih medija koji se javljaju najčešće usljed neadekvatne primjene te je potrebno da u tom procesu posreduju digitalno kompetentne odrasle osobe. Kako bismo zaštitili djecu od neželjenih utjecaja, važno je kontrolirati sadržaj kojem pristupaju i osposobiti ih da o medijskim sadržajima kritički razmišljaju. Važno je naglasiti da se novi mediji na nastavi lektire trebaju koristiti adekvatno, umjereno i isključivo kao dopunsko sredstvo za učenje, a ne nipošto samo kao sredstvo za zabavu. S učenicima je potrebno razgovarati o tome šta su čuli, vidjeli ili doživjeli i dati im priliku da izraze svoja mišljenja ili osjećanja vezana za sadržaj koji im je predstavljen.

Neke od prepreka koje se javljaju, a koje mogu onemogućiti kreativniji pristup nastavnom procesu, svakako su didaktička i informatička neopremljenost učionica i kabineta i nedovoljna educiranost nastavnog osoblja. Kako bi se u nastavni proces uspješno implementirale i iskoristile prednosti novih tehnologija, potrebno je da škole posjeduju učionice opremljene informatičkom opremom za pristup digitalnim sadržajima, pouzdanu internet konekciju, interaktivne uređaje za podučavanje i prezentacije itd. Žele li osavremeniti nastavu i učenicima omogućiti učenje na kreativan, maštovit i savremen način, škole bi se trebale aktivnije baviti rješavanjem ovog problema i poboljšanjem opremljenosti kabineta i učionica pridonijeti unapređenju kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada. Prilikom opremanja škola savremenim pomagalicama i uređajima za učenje svakako treba odrediti mjeru kako bi potrebe škole bile pravilno zadovoljene, a pomagala maksimalno iskorištena, vodeći računa o broju učenika u razredu, broju odjeljenja u školi i sl. Osim potrebe za boljim opremanjem ustanova, javlja se i potreba za dodatnim stručnim usavršavanjem nastavnog osoblja, s obzirom da od njihovih kompetencija u rukovanju novim tehnologijama zavisi i uspješnost integracije novih medija u nastavu. Često možemo primijetiti da učitelji/nastavnici, naročito oni nešto starije dobi, imaju određenu dozu averzije (nerijetko i straha) od korištenja novih medija i da sumnjaju u svoje vještine i kompetencije, a razlog tome leži u činjenici da za razliku od njih današnji učenici uspješno koriste moderne tehnologije već od najranije dobi. Kako bi se ovi problemi prevazišli, smatramo da je potrebno posvetiti više pažnje informatičkoj edukaciji učitelja i nastavnika kroz razne obuke, seminare, stručnu literaturu, međusobnu razmjenu iskustava ili, što bi bilo daleko najkorisnije – budućim učiteljima i nastavnicima u okviru različitih kolegija omogućiti medijsko opismenjavanje već na visokoškolskim institucijama na kojima se obrazuju.

Ono što sigurno možemo zaključiti je da novi mediji imaju veliku važnost u svim područjima ljudskog života i da je savremeni svijet nezamisliv bez njih. Svidalo se to nama ili ne, uticaj novih medija na vaspitno-obrazovni proces, kao i na društvo općenito, je neminovan i u budućnosti će se zasigurno samo pojačavati. Kao što je nekada televizija predstavljala glavnu konkurenciju knjizi, danas ih je mnogo više: računari, tableti, pametni telefoni, društvene mreže itd. Javlja se čak i strah od potpunog zanemarivanja i odbacivanja knjige u štampanom obliku. Smatramo da se to u skorijoj budućnosti ipak neće desiti i da novi mediji nisu zamijenili tradicionalne medije te da zasigurno ne trebamo dopustiti da novi mediji na času lektire u potpunosti zamijene knjigu i klasični način čitanja. Potrebno je uspostaviti ravnotežu među njima i iz njih izvući ono najbolje imajući u vidu potrebe, sposobnosti i interesovanja svakog pojedinačnog učenika. Učiteljima i nastavnicima ne preostaje ništa drugo nego da pronađu najbolji način i osmisle kako da nove medije uspješno implementiraju u nastavu lektire i probude u učenicima interes za čitanje, a da ih istovremeno zaštite od negativnih uticaja koje ovi mediji mogu imati. Kao što smo i naveli u ovom radu, mogućnosti za takvo nešto su brojne.

LITERATURA

- Čudina-Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja : od motivacije do razumijevanja*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
- Damjanović, R. (2003). *Tehnologija kao oblast znanja*. U *Tehnologija, informatika, obrazovanje 2*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja; N. Sad: Centar za razvoj i primenu nauke, tehnologije i informatike
- Dragić, Ž., & Jorgić, D. (2019). *Brzo čitanje i školski uspjeh učenika*. Banja Luka: Filozofski fakultet
- Gabelica, M. (2012). *Poticanje čitanja uz nove medije*. *Dijete, škola, obitelj: časopis za odgoj i obrazovanje djece rane školske dobi namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 30, 2-8
- Gabelica, M., & Težak, D. (2017). *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Učiteljski fakultet
- Jakovljević, D. (2017). *Književnost, novi mediji i postčitalačka generacija*. *Nexus Linguarum*, 125-134
- Jerkin, C. (2012). *Lektira našeg doba*. *Život i škola* 27, 1, 113-133
- Kojčić, Z. (2012). *Upotreba mobilnih tehnologija u nastavi*. *Metodički ogledi*, 19, 2, 101-109
- Labaš, D., & Marinčić, P. (2018). *Mediji kao sredstvo zabave u očima djece*. *Medianali*, Vol. 12, No. 15, 1-32
- Lazzarich, M., & Čančar, A. (2020). *Dječja lektira i novi mediji*. *Metodički ogledi* 27, 2, 149-170.
- Matijević, M., & Topolovčan, T. (2017). *Multimedijska didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Potkonjak, N., & Šimleša, P. (1989). *Pedagoška enciklopedija 1*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- Rečicki, Ž., & Girtner, Ž. (2002). *Dete i kompjuter: Psihološki i pedagoški aspekti informatičkih tehnologija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- Rodek, S. (2007). *Novi mediji i učinkovitost učenja i nastave*. *Školski vjesnik* 56, 1-2, 165-170
- Rosandić, D. (2005). *Metodika književnoga odgoja*. Zagreb: Školska knjiga
- Stanisavljević Petrović, Z., & Pavlović, D. (2017). *Novi mediji u ranom obrazovanju*. Niš: Filozofski fakultet